

Memleketimizi Tanıma Meselesi VE Prens Sabahaddin Çığırı

Salâhaddin DEMİRKAN

Sizlerle şimdi üzerinde konuşacağımız konu, memleketi tanıma metodu ve bu metodu bize getiren şahsiyetin kısaca hayatıdır. Söze başlar-ken önce *memleketi tanıma* sözünden ne murad ettiğimi izaha çalışacağım. Fakat ondan evvel size bu kürsüden böyle bir tanıma işine nasıl başladığımı, bu çığıra nasıl ve neden girdiğimi pek kısa da olsa anlatmayı lüzumlu görüyorum.

Sene 1930... Ankara'da Devlet Demiryollarında memurum. Bu senelerde hastalık yüzünden sık sık istirahat ve izin alıyorum. Hastalığım Birinci Cihan Harbinde yedek subay olarak Irak Cephesindeki çarpışmaların yâdigârı. Nihayet istifaya mecbur oluyorum ve doktorların tavsiyesine uyarak uzun sürecek bir seyahate çıkıyorum. Önce Ankara Vilâyetinin kazalarını ve köylerini dolaşıyorum; sonra Eskişehir, Konya, Kayseri, Kastamonu, Bolu ve Çankırı Vilâyetlerini ihtiva eden bölgede dolaşıyor ve buradaki köylerin çoğunda kalıyor, hem temiz kır havasını içiyor, hem de köylünün hayatını inceliyorum. Bu seyahat benim için gerek sağlık, gerek memleketi görme bakımından hayli faydalı oluyor.

Arada bir Ankara'ya dönüyorum ve seyahatim esnasında gördüklerimi devrin büyüklerine anlatıyor ve diyorum ki:

"Anadolu köylerinin çoğu bugün ilk veya orta zamanları yaşıyor. Bu durum karşısında Devlete ve aydınlara bir çok ağır vazifeler yüklenmiştir, şehir başka, köyler başka âlemde. En az yüz elli yıl var ki Garb-laşma yollarındayız, halbuki bu yollar henüz köylere uğramamıştır..".

(*) Selâhaddin Demirkan, akademik çevreler dışında sosyoloji ile meşgul değerli bir fikir adamıdır. Kendisi memleketimizdeki "Prens Sabahaddin Sosyoloji Çığırı", "Türk Siyans Sosyalcileri", yahut "Türk Le Play'cileri" ... denen yolun mensubudur. Edirne ve İstanbul Valilikleri, İstatistik Umum Müdürlüğü, S. D. in çalışmalarından faydalanmışlardır. Şimdi Gazetecilik Enstitüsü Araştırma Merkezinde çalışmaktadır.

Türk milletinin temeli, asli unsuru olan bu köylüleri ve onların hayatını inceledikçe kendimi başka bir dünyada yaşıyor sanıyorum. Köylüleri dinledikçe, onların basit, sade görünen hayatlarının içinde koca bir geçmişin, derin bir kültürün, ecdaddan ahfada geçerek gelen ampirik bilgi ve tecrübelerin mahsulü bulunan hayat anlayışını az çok anlamağa başlıyorum. Fakat işte bu kadar.. Köy bence inkılâplarımızın ne konusu ne de gâyesi olmuştur, hükmünü veriyorum. Bazı kimseler bu kadar derin düşünceye mahal olmadığını söylüyorlar: “Köy nihayet bir ziraat, bir hayvancılık yeridir, elbette Devletin eli oraya yardımcı olarak uzanacaktır; yol, okul yaptıracaktır ki, bunlar hiç olmazsa yarı yanya hal olundu mu dâva da çözülecektir”. Dâvanın halli elbette bunlara, Devletin el atmasıyla mümkündür. Ancak 1923 den beri Devlet bütçesinde ziraata ayrılan para bütün bütçenin yüzde üçü kadardır ve bunun sebebi nedir? O zamanki Türk aydınları köyü ve köylüyü ve bunları saran milli dâvayı henüz kökünden kavramış değillerdir. Zamanın Maarif Vekili Reşid Gâlip Bey beni iyi anlıyordu. O da aynı görgü ve fikirdedir. Hattâ bizzat bu yolda köycülük hareketine girişmiştir. Nitekim Vekâlete geldiği günün arifesinde hemen bir Köy İşleri Komisyonu kurmuş ve zamanın selâhiyetli kimselerini bir araya topluyarak bu yolda neler yapılması gerektiğini bir karara bağlamıştır. Lâkin, itiraf edeyim ki bu ve buna benzer hükümet kararları ve tedbirleri asıl dâvanın hallinde hiç de tesirli olmamıştır.

Bu kaşık mevzuu bir milli savaş konusu olarak kabul etmiş ve köy dâvasını bütün milletin Garbîlaşma dâvasına bağlamış bulunduğum için onu bir fikir sistemine oturtmak istiyordum. Böylece hayattan kitaplara geçiyordum. Bizim neslin fikir üstadı olan Ziya Gökalp'ın tesiriyle de milliyetçi ruh ile yaşarken o zamanın sosyoloji ekolleri ile de ilgileniyor, bildiğim Fransızca kanalıyla bu yolda bilgiler edinmek istiyordum. İşte böyle bir araştırma sırasında bir gün elime bir kitap geçiyor, üstünde şu başlık yazılı: *L'éducation dans les écoles Anglaises*. Bu eser *La Science sociale* dergisinin 1911 yılının Ekim sayısı. Eserin yazarı Paul Descamps isminde bir Belçikalı Fransız. Dergiyi heyecanla kaşırtmağa başlıyorum, önce giriş kısmını okuyorum, okumağa devam ederken şu satırlar dikkatimi çekiyor:

“Türkiye ne parlamantarizm, ne de başka memleketlerden kopye edilen her hangi bir siyasi müessesese ile yeni bir hayata kavuşabilir. O ancak yeni insanların hazırlayacakları yeni bir terbiye sistemi ile dinlebilir. İşte bu ciheti Cemiyetimizin en hararetli bir üyesi olan Prens Sabâhaddin çok iyi anlamıştır. Onun şahsî müdahalesiyledir ki yapılamıyan

işler yapılacak ve böylece takdis olunan bir üstadın (Le Play) son arzusu bir talebesi tarafından yerine getirilecektir”.

Bu cümlelerde geçen Sabahaddin ismini görünce 1908 ile 1914 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğunun temelleri çökmeğe başladığı devredeki gençlik hayatımı ve İttihatçılarla Sabahaddin Bey arasında geçen mücadeleleri hatırladım. Ben o zaman Sabahaddin Beyin ortaya atmış olduğu şu (Teşebbüsü şahsî ve ademi merkezîyet) formülünün mânasını doğrusu iyice kavnyamamıştım. Onun ismini bir Fransız dergisinde görünce eski zamana döndüm ve eserlerini buldum, okudum ve şunu anladım: Türkiyede daha o zamanlar bir Anglo-Sakson terbiyesi cereyanı uyandırılmak istenmiş ve fakat türlü sebeplerle bu yolun doğruluğu anlaşılammıştır. Bir gün gene *Paul Descamps*'m (*La sociologie expérimentale*) isimli kitabı elime geçiyor. Burada da Sabahaddin Beyden bahsediliyordu. Onun (Türkiye Nasıl Kurtanlabilir?) isimli kitabı ile diğer yazılarını okumuş olduğum için bu seferki hatırlatma bana âşinâ gelmişti.

Sabahaddin Bey Fransadaki (*Science sociale*) mektebinin ismini (İlmi İçtima') diye tercüme etmişti. İstanbul'da kendisine arkadaşlık edenler arasında coğrafya muallimi Mehmet Şevki Bey de onun yoluna girmiş ve "*Mesleki İçtimaî*" isimli bir dergi çıkarmağa başlamıştı. Mektebin diğer neşriyatını da yeniden gözden geçirdikten sonra, artık aradığını bulan bir âşık sıfatıyla ben de memleket meselelerini bu çığın metodu ile incelemeğe başladım. Gerek *Paul Descamps*'m, gerek bu ekol mensuplarının başcalarının içtimaî araştırmalarındaki nazariye ve metodlarına dair eserlerini dikkatle incelemeğe devam ettim. Nihayet bir gün — ki 1935 yılının Temmuz ayı idi — "*Cumhuriyet*" gazetesinde okuduğum bir baş makalenin tesiriyle gazeteye yazdığım bir mektubun bir kaç gün sonra aynile yayınlandığını görünce dâvanın önemine olan inancım kuvvetlendi. Bu yazıların devam etti ve çok ilgi ile karşılandı. İşte bu sırada Trakya Umumî Müfettişi merhum General Kâzım Dirik'le tanıştık. Beni Köy Bürosu Şefi sıfatıyla yanına aldı. Bu suretle artık devletle köy arasındaki gerçek münasebetlerin kadrosu içine de girmiş bulunuyordum. Umumî Müfettişliğe bağlı dört vilâyetin 800 köyünde ilk anketleri yaptık, bilhassa köy ve toprak münasebetleri üzerinde durduk, 1938 de aynı vazife ile İstanbul vilâyetine geldim. 1940 ile 1947 arasında "*Köye Doğru*" dergisini çıkardım. 1942 de Eminönü Halkevinde bazı profesörlerle birlikte yine köy meseleleri etrafında çalıştık, konferanslar verdik, kitaplar yayınladık.

Hülâsa, şahısmıdan bahsedişimin sebebi şudur: Sosyoloji denen ilim bir ders konusu olmaktan ziyade bir *kendini bulma, şahsiyetini kazanma*, ve aynı zamanda *cemiyet meseleleri üzerine eğilme*, oradaki *problemleri bulma* ve *çözmeğe çalışma* ilmidir. Şu kanaattem ki, bir doktor nasıl insan vücudunun teşrihini yapmadan, onun fizyolojik ve biyolojik faaliyetlerini öğrenmeden hastalıkları tedavi edemezse, böyle bir sosyoloji kültürü olmayan her hangi bir aydın da cemiyetin dâvalarını ve onların sebeplerini iyice kavrayamaz. İşte yıllardan beri “memleketi tanyalım” diye feryad eden selâhiyetli ilim adamlarımızın maksadı budur. Hemen ilâve etmeliyim ki böyle bir sosyoloji metodu ne *Auguste Comte*’da, ne de *Durkheim*’da vardır. İçtimaî konulan, problemleri, bizzat müşahede etmeğe dayanan bir metod kullanılmadıkça cemiyetin yapısı ve diğer meseleleri ve onların sebep - netice münasebetleri anlaşılamiyacaktır.

Bildiğiniz gibi sosyoloji denen ilmin babası Fransız filozoflarından *Auguste Comte*’dur. Onun pozitif felsefesinde cemiyetlerin tedkikine ait metod tarihî usule dayanır. Bu metodla cemiyetlerin tekâmülünü incelemiş ve ortaya üç hal kanununu koymuştur. Cemiyetler teolojik, metafizik ve pozitif denen üç devreden geçmiştir. Bu husustaki geniş bilgilere burada yer vermenin imkânı yoktur. Yalnız Prof. Fındıkoğlu’nun bu konuda söylediklerini nakledeyim:

“Comte’un sosyolojisine göre bütün insan hayatı, bütün içtimaî hâdiselerin sahnesini teşkil eden tarih, tabiatı beşeriyede gizli olan “üç hal” in tedrici surette açılmasından başka bir şey değildir. Bu açılıp serpilme tabiatı beşeriyeye yabancı, haricî âmillerin tesiriyle alâkahlı değildir. Hâricî şartların, meselâ iklimin, ırkın, büyük adamın tesirleri ikinci ve üçüncü derecededir.”.

“Bunların rolü değişmez ve mukadder terakkiye muhtelif memleket ve medeniyetlerde hususî bir renk vermek, esasen tabiatı beşeriyenin teşekkülünde gizli bulunan hassaların gerçekleşmesini bazan çabuklaştırmak, bazan da geciktirmekten ibarettir. Bu haricî şartların bilinmesi, nihayet tarihin filan tarihte falan devredeki müşahhas hâdiselerini tanımağa ve kavramağa yarar, yoksa umumî, mücerret bir takım sosyolojik kanunları anlamak için faydasızdır. Bu kanunların anlaşılması için başvurulacak bir tabiatı beşeriyeye de kendiliğinden olarak aile halinde insanlığa, dinî tefekkürden müsbet tefekküre, fütuhatchılık ve kavgacılıktan müvazeneli bir hale geçişin tohum ve kabiliyetleri esisen mevcuttur. Müşahedeler, tedkikler ve mukayeseler bizim “ta’lil-deduction” mizi isbâta yarayacaklardır.”.

“Bu noktada metodoloji tarihinin müzmin dâvalarından biriyle karşılaşırız: Müşahede, tecrübe, istikra.. bayraklarını açan metod nazariyecileri eninde sonunda kabli’nin, ta’lil’in kucağına atılıyorlar. İnsanlık fikri de Comte sosyolojisinde böyle bir atılmanın neticesidir”.

“Comte’un sosyolojisi kurulduğu yıllarda aynı memlekette Le Play isimli bir maden mühendisi de “Avrupa İşçileri” isimli altı ciltlik bir eserle ortaya yeni bir cemiyet ilmi koyuyordu. Bu eserde Le Play der ki: “Müsbet ilimlerin bugünkü verimliliklerinin sebebi, başlıca gayeleri kendi sahalarna ait olan hâdiseleri incelemek ve düzenlemektir. Sağladıkları faydalı pratikler, bu pratiklerdeki fayda ile aslâ meşgul olmamış âlimlerin tamamıyla müşahedeye kuyulmaları sayesinde çoğalmış olması dikkati çekmektedir”.

Böyle düşünen Le Play ilim sahasına çıkarken elindeki sırf müşahedeye dayanan içtimai araştırmaların neticelerini de vermektedir. İnsan cemiyetlerinin tâbi oldukları determinizmi kavramak, yâni onları ilmi mânasıyla tanımak için cemiyetin temelini kuran aileleri ve köyleri monografik metodla müşahedeye tâbi tutmalıdır. Böyle bir metodla ortaya çıkan Le Play ve onu takibedenler bu ilimle sosyoloji arasındaki görüş ve metod farkını göstermek için kendi ilimlerine (Science sociale) diyorlar ki, bunu Sabahaddin Bey (İlmi İçtima’) diye türkçeye çevirmişdir. Bu mektebe göre bir cemiyetin bütünü ve içtimai yapısını (formation sociale) tanımak için önce onun en küçük zümresi olan aileyi tanımalıdır.

Su halde tanımak demek, (aile, köy, atölye, fabrika, mektep, dernek, sendika, belediye ve nihayet hükümet) gibi küçüklü büyüklü içtimai zümrelerin hususi yaşayışlarını bizzat müşahedeye tâbi tutan usulle incelenmelidir. Bu işte kullanılan metodun adına da (monografi) denir.

Paul Descamps bu mektebin artık sosyoloji adını kullanmamakta bir mahzur bulunmadığını (Tecrübi Sosyoloji) isimli eserinde şöyle anlatır:

“Sosyoloji ve science sociale aynı mânaya gelir: Cemiyet ilmi. Le Play ve Comte’dan çıkan her iki cereyan, aynı şeyleri tedkik ettiği halde güdülecek metod üzerinde anlaşamamışlardı. Şuna inanıyoruz ki sosyoloji yalnız cemiyetin dış tezahürlerini tedkik etmiş mevzuun ruhuna nüfuz edememiştir. Halbuki Le Play meselenin kalbine kadar inmiştir. Her ne kadar metodu kendi mevzuuna iyi tatbik edilmişse de gene eksikti; sonradan tamamlanacaktı. Her ne ise, denebilir ki “science sociale” insan cemiyetlerini inceler ve sadece dış tezahürleri değil, onu teşkil eden parçalarla da meşgul olur. Kısaca diyebiliriz ki, science sociale içtimai zümreleri ve onların içinde yaşayan türlü hâdiseleri inceler”. Demek ki, bir memleketi tanımak, onun üzerinde yaşayan fertlerin, zümrelerin içtimai hayatını yakından görmek, bu görüşü ilmi metoda dayandırmak ve bizzat yapmak demektir.

Sözü bu noktaya getirince memleketi tanımada Sabahaddin çığırının neyi ifade ettiği anlaşılmiştir sanırım.

Prens Sabahaddin kimdir? Burada mütefekkirimizden kısaca bahsetmeliyim.

İkinci Sultan Abdülhamid'in dâmadı Mahmud Celâleddin Pşanın oğlu. Annesi bu padişahın kız kardeşi. Paşa ile Sultanın arası siyasi bakımdan iyice açılmış ve Paşa iki oğlunu yanına alarak Paris'e firar etmiştir. Sene 1899!. Sabahaddin Bey küçükken beri müsbet ilimlerle meşgul. Aynı zamanda Paris'te Padişah aleyhinde çalışanlarla da temasa gelmiştir. Onun asıl derdi İmparatorluğun siyasi bakımdan ziyade içtimai bakımdan kuvvetlenmesidir ki bu düşünce onu Science sociale'cilerle de karşılaştınca, aradığını bulan bir kimsenin sevinci ile bu ekole sarılmıştır.

O devirde Fransız içtimai ilimcilerinin derdi, Fransız cemiyetini içtimai felâketlerden kurtarmak ve bunun için de Anglo - Sakson cemiyetlerinin içtimai yapısı gibi şahsiyetçi bir terbiye ile kuvvetlendirmektir. Başta *Edmond Démolin* ve *Henri de Tourville* olmak üzere sayılan pek de çok olmayan bu mektep mensupları cidden yorucu ve fakat ilim yolu ile Fransayı kuvvetlendirmek gibi bir idealin verdiği heyecanla bir çok monografiler hazırlamakta ve dünya milletlerinin hayatını da tedkik ederek cemiyetleri iki umumî bölüme ayırmışlardır: Cemaatçi cemiyetler (*Société à formation communautaire*) ve hususiyetçi cemiyetler (*particulariste*). Bunlardan birinciler hemen bütün şark cemiyetleri, ikinciler Anglo - Saksonlarla Avrupanın garbında yaşayan cemiyetlerden bir kısmı.

Cemaatçi cemiyetlerde fertler devletin veya cemiyetin baskısı altında olduklarından şahsiyet sahibi olamazlar, serbest hayatta muvaffak olmak için lüzumlu terbiyeyi almamışlardır. Bunlarda içtimai zümrelerin hayatı da zayıftır; bu sebeple devletle fert arasındaki muvazeneyi kuran demokratik yapıya sahip değillerdir. Halbuki hususiyetçi cemiyetler yani Anglo - Saksonlarda çocuklar daha küçük yaşlarda kendi şahsiyetlerini kazanmak üzere terbiye edilirler, bunlar da bilhassa serbest hayatta kazançlarını sağlamak kudreti fazladır; fertler kimseye muhtaç olmadan ve bilhassa devlet kapısına başvurmağa tenezzül etmeden yaşarlar. Bu milletlerdir ki harbsiz darpsız dünyanın mühim bir kısmında koloniler kurmuşlardır.

Anlattığım bu sınıflamayı tenkit edenler olmuştur, hattâ biz Türkleri cemaatçi tipte gösterenlere karşı hücumlar yapılmıştır. Fakat bü-

tün bu tenkitlere rağmen mektebin görüşlerinde pek de yanlışlık bulunmadığını hâdiseler göstermiştir ki bu konunun tedkiki burada mümkün değildir.

Sabahaddin Bey 1908 Meşrûtiyet inkilâbını müteakip İstanbul'a gelince derhal faaliyete geçmiş ve yazılarıyla, konferanslarıyla kanaatlerini yaymağa başlamıştır. İlk hamlede karşısına İttihat ve Terakki Cemiyeti çıkmıştır. Onun ortaya attığı (Şahsi teşebbüs ve ademi merkezîyet) prensipinin ilk formülü olan şahsi teşebbüs pek de tenkit edilmişse de ademi merkezîyet formülü kıyametler koparmıştır. Zira bu formülün o zamanki imparatorluk dahilinde bulunan Türkten başka unsurları parçalıyacağından endişe edilmiştir. Uzunca süren tartışmalar neticesinde Sabahaddin Bey memleketi terke mecbur olmuştur. Birinci Cihan Harbinden sonraki hâdiseler ise onun bu yoldaki düşüncelerinin yanlış olmadığını gösterdi. Bu ciheti geçiyorum.

Sabahaddin Bey'in derdini anlamak için (Türkiye Nasıl Kurtarılabılır) isimli küçük; fakat çok mühim eseriyle Mehmed Ali Şevki Beyin yazılarını okumak yeter. Bütün dâva şudur: Türkiye ancak ve yalnız terbiye yoluyla ve idarede merkezîyetsizlikle, şahsi teşebbüsün kuvvetlendirilmesiyle, memleketin ziraî istimarını ile, yâni topraklarımızın garblı usulü ile işletilmesiyle... mümkündür. Bunun için de işe başlamadan önce bizim nasıl bir içtimâî teşekküle mensup olduğumuzu ve memleketin tabiatı, tabiatla insan münasebetleri, aile hayatı, terbiye tarzı, iş ve istihsal durumu.. gibi gerçeklerini ilmi metotla tedkik etmek lâzımdır. Böyle bir metod da ancak içtimâî ilimciler tarafından ortaya konmuştur.

Bu yolda hayli neşriyat yapan "Science sociale" cilerin o zaman bir kaç geçmiyen tarafı vardı. Ziya Gökalp'ın sosyolojisi resmî maarif müesseselerine kabul edildiği halde Sabahaddin Beyin yolu her bakımdan tıkanmıştı. Halbuki Le Play mektebinin Fransa dışındaki tesirleri pek fazla olmuş ve bugüne kadar devam etmiştir. Bu konuyu incelerken insan bizdeki bu ilgisizliğin sebebini araştırma zaruretiyle karşılaşılıyor.

Hep biliriz ki Birleşik Amerika Devletleri dünyanın en büyük sanayici bir memleketidir. Bu yüzyılın başlarında ziraatla sanayi arasında bir çatışma olmakta ve şehir - köy münasebetleri gittikçe artan bir takım içtimâî, iktisadî gerginlikler göstermektedir. Bu hali yakından gören devlet ve ilim adamları hâdiseyi inceliyorlar, mütehasıslar sosyolojik metotla Amerika'nın bütün hayatını saran her nevi problemi ele alıyorlar ve neticede ortaya bir ilim dalı çıkıyor: *Rural sociology* (Köy sosyolojisi).

Bu yeni ilmin kuruluşunda hâkim zihniyet, hâdiseleri yakından ve objektif olarak incelemek, tecrübi ilimlerin donnelerine dayanmaktır. Ziraat Bakanlığına bağlı (Köy Hayatını ve İnsanı Tedkik Dairesi) bu maksat ve metodla kurulmuştur. Zira Amerika'nın sanayiine başlıca madde ve ruh veren toprak ve orada yaşayan insanlardır. Bunu iyi takdir eden ilim adamları, böylece tecrübeci zihniyeti hayata tatbik etmişlerdir. Bugün Amerika'da köy sosyolojisi hemen bütün orta ve yüksek okullarda, hattâ İlahiyat seminerlerinde de okutulmaktadır, bu öğretimle alâkalı bine yakın kürsüsü ve on binlerce cilt kitabı vardır.

Bizde ise bu ilim dalını bilenlerin sayısı bir kaç geçmez. Ne tecrübi sosyoloji, ne de köy sosyolojisi resmi ders programlarına alınmamıştır. Gençleri tecrübeciliğe, hâdiselerin içine girmeğe, içtimai meselelere müsbet ilmin metoduyla bakmağa, hülâsa onlara memleti tanımada tutulacak ilmi yolu göstermeğe mecburuz. Prof. Hilmi Ziya bu konuda şöyle diyor: "Memleketi yalnız kitap ve tarih sahifesinden görmek, onu tanımak için kâfi değildir. Muhtelif mntikalarda insanla tabiatın karşılıklı münasebetlerinden doğan içtimai teşekkül hususiyetleri tedkik edilmedikçe onlar da istatistik gibi mücerret kalmağa mahkûmdur. Sosyoloji karşısında tarihin vaziyeti, fizik karşısında jeolojinin vaziyeti gibidir. Arzın tekâmülünü gösteren jeoloji nasıl dünyanın bu günkü olayları hakkındaki tedkiklerle aydınlanırsa, insan zümrelerinin tekâmülünü gösteren tarih de bugünkü zümrelerin yaşayış tarzları hakkında yapacağımız uzun istikrallarla aydınlanır. Bundan dolayı, memleketimizi tanıma yolunda kitaptan, tarihi görüşten hakkıyla istifade edebilmek ve onları ölü vesikalar olmaktan kurtararak bugünü izaha yarayan unsurlar haline getirmek için her şeyden önce cemiyetin bugünkü halini, içtimai yapısını yaşayış tarzlarının çeşitliliği ile muhtelif inkişaf derecelerini sabırlı ve uzun istikrallarla aydınlatmak lâzım gelir".

İşte Le Play ekolünün tecrübeci zihniyeti bizi böyle bir memleket tedkikine doğru götürecektir. İki seneden beri Devlet plânlama işlerine fazla ehemmiyet verildiğini bu arada "Community development - Cemaat gelişmesi", sosyal plânlama üzerinde durulduğunu sevinçle görmekteyiz. Böyle bir davranış elbette bizi memleketi tanıma yoluna sevkedecektir. Bugün dünden daha ziyade Türk gençliğini müsbet ilimci, tecrübeci zihniyetle terbiye etmeliğimiz lâzımdır. İlmî zihniyet ise her şeyden önce bir imâna bağlanmakla yemiş verir. Kuru ilmin hiç bir vakit faydalı sonuçlar verdiği görülmemiştir. Ben aziz Türk gençlerinde böyle bir temiz ideal ruhunun yaşadığına inananlardanım.

İKTİSAT FAKÜLTESİ NEŞRİYATI

Enstitümüzün bağı olduğu İktisat Fakültesinin, kuruluşunun XXV. yıldönümü münasebetile, yirmi beş yıllık neşriyatının bir listesini takdim ediyoruz. Garpta ve Amerika'da gazetecilik enstitü ve fakülteleri aynı zamanda Publicistik müesseseleri olduğu için, fakültemizi bu yönü ile de tanıtmayı bir vazife sayıyoruz.

No.	Kitabın Adı	Müellif (Mütercim)	Basıldığı Yıl
1	Münakalât	M. Ete	1938
2	Dış Ticaret Siyaseti	F. Neumark	1938
3	İçtimaiyata Başlangıç	G. Kessler	1938
4	Umumi İktisat Teorisi	F. Neumark	1939
5	İktisadi Coğrafya	A. Rüstow (R. Ş. Suvla z	1939
6	Ekonomi Siyaseti	J. Dobretsberger (H. İlteber)	1940
7	Ticari Hesap ve Mali Cebir	A. İsaac (Gülçür)	1940
8	İşletme İktisadi	A. İsaac (O. Tuna)	1947
9	Maliye İlimine Dair Tetkikler	F. Neumark	1944
10	Umumi İktisat Teorisi	(O. Dikmen)	
11	Kooperatifçilik	G. Kessler (Z. F. Fındıkoğlu)	1940
12	Maliye	F. Pelin	1945
13	İşletme İktisadi	A. İsaac (A. A. Özeken)	1941
14	Muhasebe Nazariyesi	A. İsaac (Yenel)	1941
15	İktisat Teorisi	F. Neumark (O. Dikmen)	1942
16	Çimento Sanayii (İktisat ve İçtimaiyat Enst. Neş., No. 6)	A. A. Özeken	1942
17	Ekonomi Siyaseti	J. Dobretsberger (H. İlteber)	1943
18	Medeni Hukukun Genel Esasları	H. Veldet	1943
19	İktisadi Düşünce Tarihi	F. Neumark (A. A. Özeken)	1942
20	Adliye Hukukunun Umumi Esasları	S. S. Onar, M. R. Belgesay	1944

No.	Kitabın Adı	Müellif (Mütercim)	Basıldığı Yıl
21	İşletme İktisadı	A. İsaac	1940
22	Finans İlimi — Bütçe	F. Pelin	1944
23	Ticari Hesap ve Mali Cebir	A. İsaac (T. Güneş)	1944
24	Türkiye Ekonomisinin Genel Esasları	Ö. C. Sarc	1944
25	Para ve Fiyat Teşekkülü	L. Baudin (K. Ş. Saru)	1944
26	İktisadi Coğrafya	A. Rüstow	1944
27	İşletme Sevk ve İdaresinde Kuruluş Finansı	A. A. Özeken	1944
28	Umumi İktisada Giriş	G. Pirou (T. eyzioğlu)	1945
29	Gelir Vergisi	F. Neumark	1946
30	Muhasebe Tatbikatı	A. Isaac (A. T. Balkanlı)	1945
31	Metodoloji	Z. F. Fmdıkoğlu	1945
32	Teorik İktisadın Unsurları	U. Ricci (Eğilmez)	1945
33	Paranın Satınalma Gücü	I. Fisher (Onaran)	1946
34	Sigorta İşletmesi (I)	A. Isaac (N. Uzgören)	1947
35	Konjonktür ve Buhranlar	W. Röpke (Ö. C. Sarc)	1947
36	Sigorta İşletmesi (III)	A. Isaac (N. Uzgören)	1947
37	Para ve Banka (II)	H. Â. Kuyucak	1948
38	Kooperatifçilik Sektörü	G. Fauquet	1948
39	Ord. Prof. Fazıl Pelin'in Hâtarasına Armağan		1948
40	Devlet Muhasebesi	G. Akdeniz	1948
41	Sigorta İşletmesi (H)	A. Isaac (F. Özgür)	1948
42	Tatbiki İktisat	R. Ş. Suvla	1948
43	İşletme İktisadı (III)	A. Isaac (A. A. Özeken)	1949
43a	Ziya Gökalp Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi	C. O. Tütengil	1949
44	Türkiyede Gelir Vergisi	G. Akdeniz	1949
45	Sosyalizm Tarihiçesi (I/1)	Z. F. Fmdıkoğlu	1950
46	Nazarî İktisat	R. Ş. Suvla	1949
47	Büyük İktisatçıların Temel Doktrinleri	J. Cornell (Çakıka)	1949
48	Borçlar Hukuku	F. H. Saymen	1950
49	Türkiye Ekonomisinin Genel Esasları	Ö. C. Sarc	1949
50	Vasıtalı Vergiler	M. O. Dikmen	1950
51	İktisat Dersleri I	H. Â. Kuyucak	1949
52	İşletme İktisadı (III/1)	A. A. Özeken	1950
53	İstanbul Küçük Sanayii	O. Tuna	1950
54	İşletme İktisadı	A. A. Özeken	1951

No.	Kitabın Adı	Müellif (Mütercim)	Basıldığı Yd
55	İktisadi İnhitat Tarihimizin Ahlâk ve Zihniyet Meseleleri	S. Ülgener	1951
56	Tarihte Darlık Buhranları	S. Ülgener	1951
57	Grev Hakkı. İş Mücadelelerinde Yeri ve Ehemmiyeti	O. Tuna	1951
58	Muhasebe Tatbikatı	A. Isaac (A. T. Balkanlı)	1951
59	Sosyalizm Tarihiçesi (H/2)	Z. F. Fındıkoğlu	1952
60	Bütçe	H. Â. Kuyucak	1952
61	İktisat Nazariyesi	F. Ergin	1950
62	Almanca Yardımcı Metinler	K. Weiner	1952
63	Türkiyede Kooperatifçilik	Z. F. Fındıkoğlu	1953
64	Cemiyet İktisadında Ana Meseleler, Ana Mefhumlar	A. Amonn (İloğlu)	1953
65	Maliye Meseleleri	H. Laufenbourger (S. Barda - N. Kovacı)	1953
66	Sosyal Siyaset Dersleri (İktisat ve İctimaiyat Enst. Neş., No. 19).	W. Wait - Novaes (S. Yalçın)	1953
67	İktisadi İstatistikler	Ö. C. Sarc	
68	İktisat Tarihi Ders Notları	Ö. L. Barkan	1954
69	Sosyal Siyaset Konferansları (VI) (İktisat ve İctimaiyat Enst. Neş., No. 20)	—	1954
70	Nazari Tatbiki Mukayeseli Bütçenin Kontrolü (I)	B. Feyzioğlu	1954
71	Neoklâsik Teoriden Keynes Teorisine	O. Okyar	1954
72	İktisat Dersleri II	H. Â. Kuyucak	1954
73	Altın Meselesi	S. Barda	1954
74	Türkiyede Kömür Ekonomisi Tarihi	A. A. Özeken	1954
75	Modern İşletmelerde Hesap İşleri	P. Deutsch (A. T. Balkanlı)	1954
76	Diyarbakır Basm Tarihi Üzerine Notlar	C. O. Tütengil	1954
77	Medeni Hukuk Dersleri	K. Birsen	1954
78	Sosyal Siyaset Konferansları (VII) (İktisat ve İctimaiyat Enst. Neş., No. 21)	—	1955
79	İctimaiyat Enstitüsü Hakkında Rapor (İktisat ve İctimaiyat Enst. Neş., No. 22)	—	1955
80	Türkiye İktisadi Coğrafyası	B. Darkot	1955
81	İş Teftişi ve Sosyal Emniyet Meseleleri (İktisat ve İctimaiyat Enst. Neş., No. 23)	J. Stone (Altunay)	1955
82	Meslek İstatistikleri, Metodolojinde Yeni Meseleler	H. Cillov	1956
83	İstanbul Mensucat Sanayiinin Bünyesi ve Ücretler	S. Zaim	1956

No.	Kitabın Adı	Müellif (Mütercim)	Basıldığı Yıl
84	Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçenin Kontrolü (II)	B. Feyzioğlu	1956
85	Maliye Enstitüsü Konferansları (I) (Maliye Enst. Neş., No. 1)	—	1955
86	İktisat İlminin Prensipleri	Ş. Baban	1956
87	İşletme İktisadı (1/2)	A. Isaac (O. Tuna)	1956
88	İstatistik Analizi (I)	Castellano (H. Furgaç)	1956
89	Sosyal Siyaset Konferansları (VII) (İktisat ve İçtimaiyat Enst. Neş., No. 24).	—	1956
90	Mukayeseli Maliye (Maliye Enst. Neş., No. 2)	H. Laufenbourger (S. Barda - B. Feyzioğlu)	1956
91	Montesquieu'nün Siyasal ve İktisadi Fikirleri (İktisat ve İçtimaiyat Enst. Neş., No. 25)	C. O. Tütengil	1956
92	Asgari Geçim İndirimi (Maliye Enst. Neş., No. 3)	M. O. Dikmen	1956
93	İstatistik Analizi (II)	V. Castellano (H. Furgaç)	1956
94	İktisadi Tahlil	K. Boulding (O. Okyar)	1957
95	Pazarlama Prensipleri ve Türkiyede Tatbikatı	M. Oluç	1957
96	Kurak Bölgelerde Ziraat	E. Tümertekin	1957
97	İktisat Tarihi (II)	Ö. L. Barkan	1957
98	Maliye Enstitüsü Konferansları (II) (Maliye Enst. Neş., No. 4)	—	1956
99	Türkiye İktisadi Coğrafyası	B. Darkot	1958
100	Basın Suçlarında Hususi Usul	N. Güreli	1958
101	Lectures on Economic Development	J. Habakkuk ve Diğerleri	1958
102	Kırsal Turkey (İktisat ve İçtimaiyat Enst. Neş., No. 26)	Barbara, G. Helling	1958
103	Maliye Enstitüsü Konferansları (III) (Maliye Enst. Neş., No. 5)	—	1957
104	Fındıkoğlu Bibliyografyası (İktisat ve İçtimaiyat Enst. Neş., No. 27)	A. Kurtkan	1958
105	Hukuk Sosyolojisi	Z. F. Fındıkoğlu	1958
106	Maliye Enstitüsü Konferansları (IV) (Maliye Enst. Neş., No. 6)	—	1958
107	İktisadi Büyüme	S. Divitçioğlu	1959
108	Para Teorisi ve Maliye Politikası (Maliye Enst. Neş., No. 7)	B. Hansen (A. Kılıçbay)	1959
109	Amme Masrafları (Maliye Enst. Neş., No. 8)	M. Yaşa	1959
110	Türkiyede Yatırımlar	K. Gürtan	1959

No.	Kitabın adı	Müellif (Mütercim)	Basıldığı Yü
111	Uüfus İstatistikleri ve Demografinin Genel Esasları	H. Cillov	1960
112	Milli Muhasebe ve Millî Bütçeye Dair Tetkikler. (Cilt I).	B. Feyzioğlu	1960
113	İktisat Dersleri.	H. A. Kuyucak	1960
114	İstatistik Usulleri	Doç. Haydar Furgaç	1960
115	Sosyal Siyaset Konferansları	Müşterek	1960
116	Bursada İpekçilik	F. Dalsler	1960
1	Folklor	Z. F. Fındıkoğlu	1949
117	İktisat	F. Ergin	1961
118	Vergi Hukukuna Giriş	Esat Tekeli	1961
119	Para Teorisi	Ahmet Kılıçbay (Hansen)	1961
120	Türkiyede Fındık İstihşâli	A. Türkođlu	1961
121	Sosyaal Siyaset Konferansları 12	Müşterek	1961

İKTİSAT ve İÇTİMAİYAT ENSTİTÜSÜ

Bugünkü İstanbul Üniversitesinin en eski, hattâ İktisat Fakültesinden de önce kurulmuş, şöyle böyle yarım asırlık tarihi bulunan "İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü" Türk sosyolojisinin alınına ağartacak bir faaliyet sarfetmektedir. Enstitünün kendi neşriyatına ait bir listeyi okuyucuların sunuyoruz.

- 1 — Ekonominin Bugünkü Meseleleri (Prof. İbrahim Fazıl ,Prof. A. Rüstow, Prof. V. Röpke, Prof. Ömer Celâl Sarc...), 1934.
- 2 — Komün Bilgisinin Esas Meseleleri (Prof. Kessler, Prof. Sıddık Sami Onar, Prof. Neumark...), 1936.
- 3 — Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı (Osman Nuri Ergin), 1936.
- 4 — Cihanda ve Türkiye'de Beynelmilel Tediye Meseleleri (Prof. Refii Şükrü Suvla), 1937.
- 5 — Mukayeseli Hukukun Maliye İminde Ehemmiyeti (F. Neumark), 1937.
- 6 — Türkiyede Çimento Sanayü (Prof. Ahmet Ali Özeke), 1942.
- 7 — Türkiye'de İktisat Tedrisatı Tarihiçesi ve İktisat Fakültesi Teşkilâtı (Prof. Fmdıkoğlu Ziyaeddin Fahri), 1946.
- 8 — Üç Konferans (Prof. H. Laufenburger), 1948.
- 9 — İçtimai Siyaset Konferansları: Birinci kitap, 1948.
- 10 — Denizli Eldokumacılığın Sanayii (Halük Cillov), 1949.
- 11 — İçtimai Siyaset Konferansları: İkinci kitap, 1949.
- 12 — İstanbul Tramvay İşçilerinin İçtimai Durumu (Prof. Dr. Fmdıkoğlu Ziyaeddin Fahri), 1949.
- 13 — Ziya Gökalp Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi (Cavit Orhan Tütengil), 1949.
- 14 — Ziya Gökalp ve İktisadi Fikirleri (Osman Tolga), 1949.
- 15 — İ. Ü. İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü, 1950.
- 16 — İçtimai Siyaset Konferansları: Üçüncü kitap, 1950.
- 17 — İçtimai Siyaset Konferansları: Dördüncü Kitap, 1951.
- 18 — Sosyal Siyaset Konferansları: Beşinci kitap, 1952.
- 19 — 1952 - 1953 Ders Yılı Yaz Devresi Sosyal Siyaset Ders Notları (William W. Waitle, Novaes - S. Yalçın), 1953.
- 20 — Sosyal Siyaset Konferansları: Altıncı kitap, 1954.
- 21 — Sosyal Siyaset Konferansları: Yedinci kitap, 1955.
- 22 — İçtimaiyat Enstitüsü Hakkında Rapor (1934 - 1954), 1955.
- 23 — İş Teftişi ve Sosyal Emniyet Meseleleri (G. A. Johnson, - N. C. Winkle, R. Roch - K. Altındağ, T. Özbilgen), 1955.
- 24 — Sosyal Siyaset Konferansları: Sekizinci kitap, 1956.

- 25 — Montesquieu'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri (Dr. Cavit Orhan Tütengil), 1956.
- 26 — Rural Turkey : a new socio-statistical appraisal (Barbara and George Helling), 1958.
- 27 — Fındıkoğlu Bibliyografyası (Amiran Kurtkan), 1958.
- 28 — Sosyal Siyaset Konferansları: 9. - 11. kitap, 1960.
- 29 — Sosyal Siyaset Konferansları: Onikinci kitap, 1961.
- 30 — Sosyal Siyaset Konferansları: Onüçüncü kitap, 1962.
- 31 — Sosyoloji Konferansları 1961, 1962.

Bütün bu neşriyat için İktisat Fakültesine müracaat edilebilir.